

Motion till riksdagen 2009/10: MJ15

av Tina Ehn (mp)
med anledning av skr. 2009/10:213

Åtgärder för levande hav

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är viktigt att långsiktiga miljöhänsyn överordnas kortsiktiga ekonomiska hänsyn vid samordningen av havspolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör hävda grundläggande principer om att kommersiell fångst av hotade valarter inte får ske samt att kommersiell valfångst inte får tillåtas i Antarktis valskyddsområde.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att konsekvenserna för havsmiljön bör få större prioritet vid reformeringen av EU:s jordbrukspolitik.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad användning av föreskrifter för att minska övergödning och att därigenom frigjorda medel i landsbygdsprogrammet används till andra miljörelaterade ändamål.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en strategi för en jämnare spridning av djurhållningen i Sverige.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör intensifiera arbetet med att föra in farliga ämnen i Reachprocesser, såsom kandidatlistan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett direktiv på textilområdet liknande ROHS-direktivet för elektronik.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot deka-DBE i möbler och textilier.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder för att fasa ut användningen av smutsiga tvåtaktsmotorer.

Fel! Okänt namn på

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en handlingsplan för att hantera skeppsvrak och att arbetet med att sanera kända allvarliga problem ska påbörjas.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en prövning av förslag till muddringar m.m. utifrån en bredare ekologisk kunskap.

Inledning

Vi har under mandatperioden tagit upp vår syn på havsmiljöfrågor i en rad sammanhang, t.ex. motion 2008/09: MJ13 med anledning av prop. 2008/09:170 En sammanhållen svensk havspolitik. I denna motion kommer vi endast att beröra ett fåtal särskilt viktiga eller aktuella frågor.

Det internationella miljöarbetet

Det är bra att regeringen har försökt öka samordningen av Sveriges internationella aktiviteter som påverkar våra havsområden. Det är också bra om EU samordnar sitt arbete på havsområdet. Viktigt är dock att det långsiktiga miljöarbetet överordnas kortsiktiga ekonomiska hänsyn. En genomgång av de nationella planerna för användning av EU:s regionalpolitiska medel visar t.ex. att för lite hänsyn tagits till konsekvenserna för havsmiljön.

Vi noterar att regeringen inte nämner arbetet inom Internationella valfångstkommissionen. Det har nu framkommit att den svenska regeringen aktivt driver en linje som i praktiken innebär att viktiga principer i det internationella valskyddsarbetet sätts ur spel. Miljöpartiet anser att regeringen bör hävda grundläggande principer som att kommersiell fångst av rödlistade arter inte får ske samt att kommersiell fångst inte får tillåtas i skyddade havsområden, såsom Antarktis valskyddsområde.

Världsnaturfonden (WWF) har visat hur EU:s jordbrukssubventioner slår mot Östersjöns miljö. Miljöpartiet anser att regeringen bör ge jordbrukspolitikens konsekvenser för havsmiljön större prioritet vid reformeringen av EU:s jordbrukspolitik. Regeringen bör t.ex. verka för att miljöersättningar till lantbruket ska kunna baseras på miljönyttan av åtgärder, i stället för enbart merkostnaden för lantbrukaren.

Vi anser också att regeringen bör verka för en utvidgning av EU:s s.k. miljögaranti, så att miljökonsekvenserna i en region kan beaktas. Detta bör åtminstone gälla för Östersjöns tillrinningsområde, t.ex. inom ramen för ett pilotområde inom EU:s marina direktiv.

Åtgärder för minskad övergödning

Övergödning är det kanske största problemet i Östersjön. Det är också besvärligt att lösa. Det blir en tuff utmaning för oss i Sverige att klara vårt beting för att minska utsläppen som följer av den handlingsplan för Östersjön som regionens länder enades om 2007.

Vi kommer inte att klara detta internationella åtagande utan stora minskningar inom jordbruket. Regeringens förslag – som i huvudsak bygger på frivilliga åtgärder och miljöersättningar – är helt otillräckligt. Regeringens politik baseras på fromma förhoppningar och vaga hot och innebär i praktiken att problemet skjuts på framtiden.

Jordbruksverket har nyligen presenterat en rapport med titeln Minskade växtnäringsförluster och växthusgasutsläpp till 2016 (rapport 2010:10). Verket redovisar en strategi som, i likhet med miljöministerns förslag, bygger på frivillighet och miljöersättningar. Den räcker inte för att nå målen. Verket redovisar en alternativ strategi, som kompletterar frivillighet och miljöersättningar med regleringar. Inte heller den strategin räcker för att nå målet, även om den kommer närmare än den strategi som regeringen förordar. Verket konstaterar att det finns ytterligare åtgärder för att minska jordbrukets utsläpp mer men menar att sådana åtgärder behöver kompletteras med åtgärder för att förändra konsumtionen.

I andra sammanhang brukar regeringen framhålla vikten av kostnadseffektiva styrmedel, såsom ekonomiska styrmedel, i miljöpolitiken. Regeringen och riksdagen har dock avskaffat skatten på handelsgödsel. Det är ett kostnadseffektivt sätt att minska kväveutsläppen. Miljöpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet motionerat om att skatten ska återinföras. Intäkterna bör återföras till jordbruket, t.ex. i form av ersättningar för miljöåtgärder. På så sätt får skatten en dubbel styreffekt till förmån för miljön.

Det räcker dock inte med en återinförd skatt på handelsgödsel. Regeringen redovisar i skrivelsen viss användning av juridiska styrmedel, men miljöministern har också tydligt uttryckt sitt motstånd mot ytterligare användning av regleringar. Miljöpartiet anser tvärtom att detta bör utvecklas. Principen att förorenaren ska betala är en grundläggande princip i miljöpolitiken. Miljöbalkens allmänna hänsynsregler ställer krav på verksamheter att minska sin miljöbelastning. Reglerna behöver preciseras ytterligare för att minska jordbrukets utsläpp av övergödningssämnen. EU:s regelverk, t.ex. vattendirektivet och nitratdirektivet, ger en grund och vägledning för användningen av föreskrifter. Jordbruksverket har också i den ovan nämnda rapporten lämnat förslag på ytterligare regleringar, t.ex. täckning av lagringsbehållare för urin, spridning av stallgödsel med teknik som minskar ammoniakförluster samt snabb nedbrukning av stallgödsel efter spridning.

Miljöministern har motiverat sitt motstånd mot användningen av regler för att minska jordbrukets utsläpp med att detta skulle motverka vår miljöpolitik. Miljöersättningar betalas nu ut för vissa aktiviteter som skulle kunna regleras i föreskrifter. En sådan reglering skulle dock innebära att åtgärderna inte längre skulle berättiga till miljöersättningar. Miljöministern menar att detta

Fel! Okänt namn på

skulle skicka en dålig signal till andra EU-länder. Miljöministern påpekar att vi i Sverige använder en stor del av vårt jordbruksstöd som ersättningar för miljövärdande aktiviteter. Han anser att det är viktigt att upprätthålla den nivån för att utmana andra EU-länder att använda en större del av sitt jordbruksstöd för miljöåtgärder.

Detta kan vara en poäng. Men en ökad användning av regleringar innebär inte nödvändigtvis att miljöersättningarnas andel av jordbruksstödet minskar. Tvärtom kan det frigöra medel för att ersätta andra miljörelaterade åtgärder, eller för att höja ersättningarna. Naturskyddsföreningen och Ekologiska lantbrukarna har lämnat en rad förslag på hur det kan ske.

Miljöpartiet anser att miljöbalkens allmänna hänsynsregler bör preciseras ytterligare i form av föreskrifter för att minska utsläppen av övergödande ämnen. De medel som därmed frigörs bör användas för andra miljörelaterade åtgärder inom jordbruket.

Ett grundläggande problem är att jordbrukets specialisering, både på gårdsnivå och regionalt, har lett till brutna kretslopp. När djurhållningen skiljs från växtodlingen och koncentreras uppstår underskott på gödsel i växtodlingen, som kompenseras genom konstgödsel. Samtidigt uppstår ett överskott på gödsel där det finns höga koncentrationer av djur. Växtnäringsbalansen kan förvärras av importerat foder. En utvärdering av programmet Greppa näringen visar ett rejält överskott i näringsbalansen på grisgårdar (Jordbruksverkets rapport 2008:25). Det illustrerar också begränsningar i frivilliga program. Miljöpartiet anser att regeringen bör ta fram en strategi för att få en jämnare spridning på djurhållningen i Sverige. En sådan strategi bör överväga såväl forskning som informationsinsatser, krav på beräkningar av näringsbalansen på gårdsnivå, ekonomiska styrmedel som skatt på foder, regleringar och användningen av miljöersättningar.

Farliga ämnen

Miljöpartiet har i andra sammanhang påtalat problemet med att regeringen i praktiken lagt det breda, systematiska miljömålsarbetet på isen. Det arbetet är av betydelse också för att minska utsläppen och förekomsten av farliga ämnen i våra hav.

Farliga ämnen från landbaserade verksamheter hamnar i alltför stor utsträckning i havet. Där kan de lagras, eller föras vidare in i näringskedjan. Regeringens kemikaliepolitik har varit för passiv. Nu när EU:s kemikalieförordning Reach har trätt i kraft är det viktigt att ämnen med farliga egenskaper förs in i Reachprocesser. Miljöpartiet anser att regeringen ska intensifiera arbetet med att föra in farliga ämnen i Reachprocesser, exempelvis i kandidatlistan.

Ett ambitiöst kemikaliearbete i Stockholms stad visar att flera farliga ämnen finns i textilier och därefter hamnar i vattnet. Textilier produceras på en internationell marknad för en internationell marknad. På så sätt så liknar de elektronikvaror. EU:s direktiv om farliga ämnen i elektronik, ROHS, har lett

till förbättringar i den branschen. Miljöpartiet anser att ett motsvarande arbete på textilområdet skulle innebära fördelar för havsmiljön. Regeringen bör ta initiativ till ett EU-direktiv på textilområdet motsvarande ROHS-direktivet på elektronikområdet.

Det bromerade flamskyddsmedlet deka-DBE anses vara ett potentiellt PBT-ämne (långlivat, bioackumulerbart och giftigt). Det har hittats i fisk. Det har förbjudits i elektronik i EU genom ROHS-direktivet. Den förra regeringen beslutade om ett förbud mot deka-DBE i möbler och textilier. Den nuvarande regeringen har rivit upp förbudet. Miljöpartiet anser att deka-DBE bör förbjudas i möbler och textilier.

Regeringens skrivelse tar upp kadmium som en farlig tungmetall där åtgärder bör vidtas för att minska spridningen till våra havsområden. Regeringen arbetar nu för sänkta gränsvärden. Det är bra. Skatten på handelsgödsel har dock i praktiken fungerat som ett gränsvärde i Sverige. Ett slopande av skatten, som beslutats av den nuvarande regeringen och riksdagen, riskerar att öka spridningen av kadmium på våra åkrar och så småningom till våra havsområden. Miljöpartiet anser som nämnts att skatten ska återinföras. Intäkterna från skatten bör återföras till jordbruket, t.ex. i form av miljöersättningar.

Användningen av giftiga båtbottnfärger i Östersjön har länge erkänts som ett miljöproblem. Regelverket har skärpts successivt. Ändå kommer upprepade rapporter om omfattande missbruk. Det är möjligt att det behövs ett system för att kontrollera om båtar i Östersjön har förbjudna ämnen. Regeringen bör utreda möjligheten att inrätta ett system för kontroll av bottenfärger som använts på båtar i Östersjön.

Gamla tvåtaktsmotorer släpper ut alltför mycket bränsle i våra hav. Miljöpartiet har tidigare motionerat i frågan. Regeringen nämner inte ens problemet i sin skrivelse. Regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder för att fasa ut användningen av smutsiga tvåtaktsmotorer i våra havsområden, sjöar och vattendrag.

I Skagerrak finns 261 kända vrak som är identifierade som potentiella miljöhot. Ungefär 20 av dessa finns nära den svenska kusten. Den största delen är från andra världskriget och är i dag sönderrostade och läcker olja. Ingen lagstiftning finns som reglerar ansvaret för förebyggande åtgärder. Det finns egentligen inga tekniska hinder för att tömma vraken på olja, men det kan vara mycket kostsamt. Kostnaden måste dock jämföras med vad kostnaden för en förorenad kust kan bli. En handlingsplan bör upprättas med olika steg i tid, geografiskt läge och riskklass. Det är bra att som regeringen föreslår kartlägga problemet ytterligare. Arbetet med att åtgärda kända problem måste dock påbörjas redan nu.

Kustområden

Kustområden i hela landet har länge påverkats av fysiska ingrepp. Risker blir inte mindre av de ändringar som gjordes i strandskyddsreglerna i fjol. Kustområdenas unika barnkammare och livsviktiga områden för många arter är

Fel! Okänt namn på

ständigt utsatta för kommunpolitikens begränsade kunskap om dess vikt. Varje förslag till muddringar, hamnanläggningar och strandbyggen borde prövas med en bredare ekologisk kunskap.

Stockholm den 2 juni 2010

Tina Ehn (mp)